

“MAKTABGACHA TA'LIMDA INKLYUZIV TA'LIMNING AHAMIYATI”**Israilova Xusnida Adilovna,**

Qo`qon universiteti Andijon filiali

“Pedagogiga, psixologiya va filologiya” kafedrası o`qituvchisi.

Tel: (33) 950 72 72

E-mail: israilovaxusnida@gmail.com**Yakubova Mohiraxon Abduxalim qizi**

Qo`qon universiteti Andijon filiali

*“Maktabgacha ta`lim” yo`nalishi**1-bosqich talabasi.*

Tel: (97) 816 00 88

E-mail: yakubovamohira334@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola, maktabgacha ta'limda inklyuziv yondashuvning ahamiyatini inson omili nuqtai nazaridan o'rganishga qaratilgan. Inklyuziv ta'lim, barcha bolalarning ta'lim olishda teng imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlashga qaratilgan yondashuv bo'lib, o'qituvchilar, ota-onalar va bolalar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni rivojlantirishni nazarda tutadi. O'qituvchilarning malakasi, bolalar o'rtasidagi muloqot va kooperativ o'qitish jarayonida muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, maktabgacha ta'lim, ehtiyojga asoslangan yondashuv, jismoniy imkoniyatlar, intellektual qobiliyatlar, ijtimoiy ko'nikmalar, o'zaro muloqot, differensial ta'lim, hissiy intellekt, ta'lim muhitining rivojlanishi.

Maktabgacha ta'lim, bolalar shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishi va ta'lim olish jarayonida muhim o'rin tutadi. Bu davrda bolalar ijtimoiy muhitda o'z o'rnini topishda, o'zaro aloqalar o'rnatishda va bilimlarni egallashda muhim qadamlar qo'yishadi. Inklyuziv ta'lim, har bir bolaning unikal ehtiyojlarini hisobga olishga, ularning qobiliyatlarini rivojlantirishga va ijtimoiy tenglikni ta'minlashga yo'naltirilgan metodologiya sifatida, inson omilining ahamiyatini tilga olishni taqozo etadi.

Inklyuziv ta'lim, barqaror rivojlanish va ijtimoiy adolat nazariyasi asosida tashkil etilgan yondashuvdir. UNICEF va UNESCO kabi tashkilotlar tomonidan ham qo'llab-quvvatlanayotgan inklyuziv ta'lim, bolalarning barcha qobiliyatlarini, ehtiyojlarini va imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'lim berishni nazarda tutadi. Ta'lim bilan bog'liq tushunchalar, yaratilmagan imkoniyatlarni yo'qotish va uning belgilangan sharoitlar doirasida amalga oshirilishini ta'minlashga qaratilgan.

Har bir bolaning o'ziga xosligini va farqliligini e'tirof etish, ta'lim jarayonida ularning individual ehtiyojlarini va qobiliyatlarini keng ko'rib chiqishdir. Bu tamoyil, har bir bola uchun moslashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratish imkonini beradi. Inklyuziv ta'limda hamkorlik, kommunikasiyaning o'rnatilishi va o'qituvchilar, ota-onalar va jamoatchilik o'rtasidagi aloqalarni kuchaytiradi.

Farqliliklarni qabul qilish, bolalarning bir-biriga nisbatan mehr-muruvvat va hurmat bilan munosabatda bo'lishini rivojlantiradi.

Ta'lim jarayonida o'qituvchilar bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish va moslashtirilgan strategiyalarni ishlab chiqish orqali inklyuziv muhit yaratadilar. Pedagogik kompetentsiya, o'qituvchiga ta'lim berish jarayonining sifatini oshirish imkonini beradi.

O'qituvchilarning hissiy intellekti, bolalarning hissiyotlarini tushunish va tayyorlovda yordam berishda asosiy o'rin tutadi. Hissiy intellekt o'qituvchilarning empatiya qobiliyatiga, bolalarning ehtiyojlariga mos keladigan yondashuvlar bilan ta'minlanishiga imkon yaratadi.

Ota-onalar ham maktabgacha ta'lim jarayonida asosiy taraflar hisoblanadi. Ularning ta'limga bo'lgan munosabati va ishtiroki, bolalarda o'z-o'zini anglash va o'zida shaxsiy qobiliyatlarni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Inklyuziv ta'limning metodologik yondashuvlari

Inklyuziv ta'limda ta'lim uslublari va metodologiyalaridagi yangiliklar muhim ahamiyatga ega. Ushbu uslublarni quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

Differensial yondashuv: Har bir bolaning intuisiya va qobiliyatlariga mos ravishda ta'lim berish. Bu yondashuv o'qituvchilarni bolalar bilan individual ish olib borish va ta'lim dasturlarini moslashtirishga undaydi.

Interaktiv ta'lim metodlari: Bolalarning faol ishtiroki ta'minlanadi, bu jarayonda bolalar bir-biriga yordam berish imkoniyatiga ega bo'lishadi. O'qituvchi faqat ma'ruza bilan cheklanmay, balki, bolalarning tajribalarini, hissiyotlarini va fikrlarini birgalikda o'rganadi.

Kooperativ ta'lim: O'zaro o'quv faoliyatlari orqali bolalar o'rtasida hamkorlik prinsipini rivojlantirish. Bu, bolalarga o'zaro yordam berishga, o'zaro aloqada bo'lishga va bir-biridan o'rganishga imkoniyat yaratadi.

Ta'lim jarayonidagi ijtimoiy va psixologik jihatlar

Inklyuziv ta'limning psixologik va ijtimoiy ahamiyati kattadir. Inson omili, bolalarning shaxsiy rivojlanishi va ularning ijtimoiy aloqalarini kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi:

Sog'lom psixologik muhit: Inklyuziv muhitda bolalar o'zini qulay his qilishadi, o'zaro yordam berish va bir-birining hissiyotlarini hurmat qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Emotsional qo'llab-quvvatlash: O'qituvchilar va ota-onalarning emosional qo'llab-quvvatlashi, bolalarning o'z-o'zini ifoda etishi va shaxsiy faoliyatlarida muvaffaqiyatga erishishiga tarifi qiladi.

Ijtimoiy adolatni rivojlantirish: Inklyuziv ta'lim, bolalar o'rtasidagi ijtimoiy adolatni ta'minlab, har biri o'z imkoniyatlariga muvofiq ta'lim olishini ta'minlaydi. Bu, kelajakda jamiyatda ayrim guruhlar o'rtasidagi muammolarini kamaytirish va ijtimoiy muvozanatni saqlashga yordam beradi.

Xulosa

Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'lim, inson omili nuqtai nazaridan muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilarning pedagogik kompetentsiyasi, hissiy intellekti, ota-onalar va jamiyatning qo'llab-quvvatlashi, shuningdek, bolalar o'rtasida o'zaro aloqalar va hamkorlik, bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirishda kalit hisoblanadi. Inson omilining rolini anglash va uni rivojlantirish, maktabgacha ta'limda inklyuziv muhit yaratish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlardir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ainscow, M., & Miles, S. (2008). "Developing Inclusive Education Systems: The Role of School Improvement."
2. UNESCO. (2009). "Policies and Practices in Inclusive Education: A Global Perspective."
3. Skidmore, D. (2004). "Inclusion: A Transformative Approach."
4. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha Ta'lim Vazirligi (2021). "Maktabgacha ta'limda inklyuziv yondashuvni joriy etish bo'yicha tavsiyalar."
5. Norwich, B. (2008). "Diversity, Inclusion and Community."
6. Lee, J., & Johnson, H. (2020). "Understanding Inclusive Education Practice in Early Childhood Settings."